

TÜRKİYE 7. DÖNEMSEL ÜLKE RAPORUYLA İLGİLİ KONU LİSTESİ

Anayasal ve Yasal Çerçeve

1. İnsan Hakları Konseyi'ne sunulan raporda (A/HRC/WG.6/21/TUR/1, para.44), ayrımcılık yapmama ve eşitliğe ilişkin bir yasa taslağının Meclise sunulduğuna ilişkin bilgilendirmede bulunulmuştur. Lütfen taslağın mevcut durumu, yasalaşması için öngörülen zamanı ve içeriği ve bilhassa cinsel yönelim ve cinsel kimlik temelli ayrımcılığa yer verilip verilmediğine ilişkin güncel bilgi sağlayınız. Öngörülen izleme mekanizmalarının kurulu ve etkili olup olmadığını da belirtiniz. İfade ve örgütlenme özgürlüğü ve yanı sıra kadın örgütlerinin tehdit ve tacizlerden uzakta çalışma yürütme özgürlüklerini güvence altına almaya yönelik tedbirlerle ilgili de bilgi sağlayınız. Kadın hakları aktivistleri ve savunucuları ile gazetecilerin insan haklarının, özellikle de hareket, ifade, toplantı yapma ve örgütlenme özgürlüğü, kişi özgürlüğü ve dokunulmazlığı ve adalete erişimin güvence altına alınmasına yönelik olarak alınan tedbirlerle ilgili bilgi veriniz. Bu hususlarda hak istismarının önlenmesi, soruşturulması, kovuşturulması ve cezalandırılmasına ilişkin bilgi sağlayınız.

Adalete ve hukuki şikâyet mercilerine erişim

2. Raporun 7. paragrafında¹, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin, iç hukukla çelişmesi halinde uluslararası sözleşme hükümlerinin geçerli olacağı (Anayasa, madde 90) belirtilmiştir. Yargı mensupları, avukatlar ve kolluk görevlilerinin kadın hakları konusunda eğitim almalarının sağlanması, Taraf Devlette kadınların Sözleşmeyle kendilerine tanınan hakların bilincinde olmalarının ve hak ihlaline uğradıklarında hukuk sınırları içinde şikâyette bulunarak bu hakları isteyebilmelerinin sağlanmasına yönelik olarak alınan tedbirlere ilişkin bilgi sağlayınız. Yargıya intikal eden kadına karşı ayrımcılık davaları, bu davaların nasıl sonuçlandığı hakkında bilgi sağlayınız ve özellikle Anayasa Mahkemesi nezdinde kanunların anayasaya uygunluğuna itirazla ilgili yeni hakkın kullanımı yoluyla olmak üzere, mahkemelerde Sözleşmeye ve Anayasanın 10. Maddesine başvurulup vurulmadığına ilişkin bilgi veriniz.
3. Raporun 20. Paragrafında, kadın ve çocuk haklarına ayrılmış özel birimi olan Ombudsman kuruluşunun 2012'de kurulduğu ve Mart 2013 itibarıyla başvuru kabul etmeye başladığı belirtilmektedir. Yapısı, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili olan kısımları olmak üzere görevleri, tahsis edilen insani ve mali kaynakları, sivil toplumla işbirliği ilişkileri ve yanı sıra; incelenen kadına karşı ayrımcılık ve çeşitli ayrımcılık türleriyle ilgili şikâyetleri ile ilgili detaylı bilgi veriniz. Ulusal insan hakları kurumunun Paris Prensiplerine uygun olarak akreditasyonunu sağlamaya yönelik tedbirlerin neler olduğunu belirtiniz.

Kadının ilerlemesinden sorumlu ulusal mekanizma

4. 59. Paragrafta Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılanma sürecinden geçerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı içerisinde bir hizmet birimine dönüştürüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca, (60. Paragrafta) Kadının Statüsü Danışma Kurulu'na ve (61. Paragrafta) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'na da atıfta bulunmaktadır. Kadının ilerlemesinde sorumlu kuruluşlarda yapılan değişiklikler, bu kuruluşlar arasında bütün düzeylerde yürütülen işbirliği

¹ Aksi belirtilmedikçe, paragraf numaraları Taraf Devletin yedinci ülke raporuna aittir. (CEDAW/C/TUR/7)

çalışmaları ve ayrıca kadının ilerlemesinden sorumlu ulusal mekanizmanın görevleri, insani ve mali kaynaklarıyla ilgili güncel ve ayrıntılı bilgi sağlayınız; 22-24. Paragraflarda bahsi geçen birim ve kurumlarla bağlantılarını açıklayınız. İller düzeyinde ve yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktan sorumlu kuruluşların hangileri olduğunu ve çeşitli kuruluşlar ve düzeyler arasında eşgüdümün nasıl sağlandığını belirtiniz.

Kalıp yargılar ve zararlı uygulamalar

5. Devlet makamlarının, medyanın ve spor federasyonlarının kadınları aşağılayıcı ifadelerle ve/veya onları yalnızca annelik ve bakıcılık rolüyle tanımlayarak, çocuk sahibi olma veya sahip olacakları çocuk sayısına karar verme haklarını reddederek kadın erkek eşitliği ilkesini sorgulayan üst düzey temsilcilerinin halka hitaplarında dile getirdikleri, kadın ve erkeğin aile ve toplum içindeki rolü ve sorumlulukları ile ilgili basmakalıp yaklaşımları ve kalıp değer yargıları ile mücadele için alınan tedbirlerle ilgili bilgi veriniz. Etnik köken, yaş, engel durumu, din, cinsel tercihler, toplumsal cinsiyet kimliği veya diğer karakteristik özellikler temelinde çeşitli türlerde ayrımcılığa maruz kalan kadınlara yönelik basmakalıp yaklaşımların giderilmesine yönelik olarak, başta medya ve ders kitapları hususunda yapılan çalışmalarla ilgili bilgi veriniz. Kırsal kesim ve ücra bölgeler başta olmak üzere çocuk yaşta ve/veya zorla evliliklerle, ülke içinde göçe zorlanan Türk vatandaşları, mülteci ve sığınmacı topluluklarıyla ilgili sorunların çözümüne yönelik tedbirler ile ilgili bilgi sağlayınız. 10. Kalkınma Planı'nda kadın hakları yerine aileye odaklanmanızın nedenlerini açıklayınız.

Kadına yönelik şiddet

6. Raporun 32. Paragrafında Taraf Devletin sekiz ilinde kadın şiddet mağdurlarının başvurabileceği sığınma evlerinin bulunmadığı kabul edilmektedir. Taraf Devletin tüm illerinde ve ayrıca nüfusu 100,000'in altında olan belediyelerde sığınma evlerinin kurulması için alınan tedbirlerle ilgili bilgi sağlayınız. Sığınma evlerinde yer bulamayanlar, başlangıçta geçici sığınma merkezlerine gitmek zorunda kalan kadınların oranı, geçici merkezlerde ortalama ne kadar süre kaldıkları ve sığınma evlerinde yeterli destek alamayarak ve/veya barınma imkânı bulamayanlar kendilerine şiddet uygulayan eşlerinin veya partnerlerinin yanına dönmek zorunda kalan kadınların oranını ile ilgili bilgi sağlayınız.
7. Raporun 49. Paragrafında, Taraf Devletin 2012 yılında, 2012-2015 dönemi için bir Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Eylem Planı kabul ettiği belirtilmektedir. 53. Paragrafta ise, Taraf Devletin 2008 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nı güncellemek üzere 2013 yılında çalışmalara başlamayı planladığı belirtilmektedir. 55. Paragrafta, Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun uygulamasının etki analizinin 2014 yılında gerçekleştirilmesinin planlandığı belirtilmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ile ilgili güncel bilgileri paylaşarak, özellikle koruma ve önleme kararlarının sayısını ve failerin ve olası failerin koruma kararlarına ne ölçüde saygılı olduğu ve ayrıca bu kararların etkinliğini ve caydırıcı gücünü değerlendirme amacıyla alınan tedbirleri (30. Paragraf) belirtiniz. Bu planın değerlendirme süreci ve sonuçları ile planın 2015 sonrası süreçte de yayılıp yayılmayacağı hususunda bilgi veriniz.
8. Komite'nin geçmiş sonuç gözlemleri (CEDAW/C/TUR/CO/6, 25.para.) ışığında, sözde namus cinayetlerinin Ceza Kanunu'nun 82. Maddesi kapsamında açıkça yer alıp almadığı, ağır suçlar sınıfında tanımlanıp tanımlanmadığı ve bilhassa "töre" cinayeti olarak tanımlanmaları

dolayısıyla, bu suçların soruşturma ve kovuşturma aşamasında diğer şiddet suçları kadar ciddiye alınıp alınmadığı konusunda bilgi veriniz. Başta kırsal ve ücra bölgelerde olmak üzere, bu suç vakalarının görülme sıklığı ve uygulanan cezalar hakkında, soruşturma, kovuşturma ve cezalandırma işlemlerinin sayısını dahil ederek bilgi veriniz.

Siyasi katılım ve kamu yaşamına katılım

9. Raporda, kadınların yerel ve ulusal karar organları (para.95), yargı (para.98), kamu hizmeti (para.96), sendikalar (para. 101) ve diplomasi (para.103) alanları başta olmak üzere, siyasette ve kamu yaşamında yeterince temsil edilmediği kabul edilmektedir. Ayrıca, (68.paragrafta) bazı siyasi partilerin kota uygulamalarına başvurduğu ve (100.paragrafta) karar alma ve yetki mekanizmalarına ilişkin toplumsal cinsiyete dayalı verilerin derlenerek farkındalık oluşturmak ve kadın katılımını artırmak üzere yayınlandığı bilgisi de yer almaktadır. Anayasa'nın 10. Maddesinin 2. Bendi hükümlerini göz önünde tutarak, kadınların yukarıda anılan alanlarda; bilhassa Meclis, Hükümet ve yargı nezdinde ve kamu hizmetinde eşit temsili hakkının uygulamaya geçirilmesini sağlamak üzere, yasal kotalar veya diğer rakamsal hedefler koymak gibi etkin önlemler alınmamasının nedenini açıklayınız. Farklı sektörlerde karar alma pozisyonlarındaki düşük kadın oranını artırmak üzere, geçici özel tedbirler gibi başka hangi önlemler alındığını veya alınacağını belirtiniz. Taraf Devlette geçici özel önlemlerin uygulanmasında; yasal ve idari süreçlerde, sosyal yardım ve destek programlarında, kaynak tahsisi ve teşviklerde, kadınların hem kamusal hem de özel alanda yeterince temsil edilmediği veya dezavantajlı olduğu alanlarda istihdam hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve zaman kısıtlı hedeflerin ve kotaların konulması gibi hususlarda karşılaşılan engelleri belirtiniz. Uygulamaya geçirilen geçici özel önlemlerin ne gibi sonuçlar verdiğini de belirtiniz.

Eğitim

10. Eğitim sistemindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini gidermek ve bilhassa kadınların geleneklerin kadınla bağdaştırdığı eğitim alanlarında yoğunlaşmalarını önlemek üzere alınan tedbirlerle ilgili bilgi sağlayınız. Yeni 4+4+4 zorunlu eğitim modeli; eğitimin bütün kademelerinde kız çocuklarının okul terk oranları ve nedenleri, izleme mekanizmaları ve reform nedeniyle çocuk işçiliğinin artma riski hakkında bilgi veriniz. Zorunlu eğitim öncesi okullarda ve ilköğretimde azınlık dillerinde eğitim imkânı sağlama yönünde planların bulunup bulunmadığını belirtiniz. Ayrıca, okul kitaplarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından arındırılmak üzere revize edilmesi, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile bunlarla ilgili hakların toplumsal cinsiyet bakış açısıyla ve yaş grupları gözetilerek okul müfredatında yer alıp almadığı ve öğretmenlerce anlatılıp anlatılmadığı hususunda da bilgi sağlayınız.

İstihdam

11. Kadınların az nitelikli işlerde yoğunlaştığı ve büyük bir bölümünün hizmet sektöründe çalıştığı (150. ve 151. paragraflar) ve cinsiyetler arası ücret uçurumunun sürüp gittiği (para.164) bildirilmiştir. 147.paragrafta ise kadın işsizlik oranının artmakta olduğu belirtilmiştir. Mesleki anlamda dikey ve yatay ayrımcılığın sonlandırılması, cinsiyetler arası ücret uçurumunun kapatılması ve kadın işsizlik oranının azaltılması için alınan tedbirleri, geçici özel önlemler de dahil olmak üzere belirtiniz. İşgücüne katılan kadın sayısını artırmak ve katılımın geleneksel

cinsiyetçi modeldeki seyrini tersine çevirmek amacıyla bir ulusal eylem planının kabul edilmesi ve/veya uygulanması hususunda kaydedilen ilerleme hakkında bilgi sağlayınız.

Sağlık

12. Rapordan (para.182), son Nüfus ve Sağlık Araştırması'nın 2014 yılında gerçekleştirildiği; ancak sonuçların yayımlanmadığı anlaşılmaktadır. Kadın sağlığıyla ilgili araştırmanın bilhassa cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili sonuçları, karşılaşılan sorunlar ve çözümü için alınan tedbirlerle ilgili bilgi veriniz. 2011-2015 HIV/AIDS Ulusal Stratejik Eylem Planının uygulanmasının ardından yapılan değerlendirmeler ve bu planının 2015 sonrası döneme uzatılıp uzatılmadığı konusunda (para.181) bilgi veriniz.
13. 176. paragrafta, aile planlaması ve üreme sağlığı hizmetlerinin, Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezlerinde ücretsiz olarak verildiği belirtilmiştir. Modern doğum kontrol yöntemi kullanımı ve aile planlaması ve yanı sıra geleneksel kalıp yargılar gibi, kadınların ve kız çocuklarının üreme sağlığına ve hizmetlerine erişimlerini ve bunlarla ilgili bilgi edinmelerini önleyen engeller hakkında bilgi veriniz. Evli kadınların kürtaj için eşlerinden izin alması gerekliliğini kaldırmak üzere planlama yapılıp yapılmadığı veya hastanelerin evlenmemiş hamile kadınların partnerlerinden veya evli olmayan genç hamilelerin babalarından izin alınması uygulaması getirmesini önlemek üzere tedbir alınıp alınmadığını belirtiniz. Kadınların, eşlerinin/ babalarının kürtaja izin vermemesi halinde, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda (para.19) bulunup bulunamayacağını açıklayınız.

Kırsalda kadın

14. Raporda, Taraf Devletin kırsalda yaşayan kadınların durumuyla ilgili, Kırsalda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı dahil birtakım çalışma ve girişimlerinden bahsedilmiştir (para.196-210). Kırsal kesimdeki kadınlara yönelik bu girişimlerin nasıl değerlendirildiği ve nasıl sonuçlandığıyla ilgili bilgi veriniz. Kırsal kesimde kadınların siyasete ve kamu yaşamına katılımını artırmak ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğramaları halinde adalete, koruma, destek ve yardım imkanlarına erişimlerini ve en yoksul kesimler de dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine, istihdam olanaklarına, karar alma süreçlerine ve ekonomi fırsatlarına erişimlerini artırmak üzere alınan tedbirlerle ilgili bilgi veriniz.
15. Raporda (para.210), mevsimlik tarım işçileri için insan onuruna yakışır çalışma koşulları sağlamakta güçlüklerle karşılaşıldığı kabul edilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi kadınların korunması için alınan somut tedbirler ve Mevsimlik Göçmen Tarım İşçilerini İzleme Kurullarının ne kadar etkili olduğu hakkında bilgi vererek, "mevsimlik göçmen tarım işçilerinin çalışma ve sosyal yaşam koşullarının iyileştirilmesi projesi" ile ilgili değerlendirmeleri paylaşınız.

Dezavantajlı kadın gruplar

16. Kürt kadınlar ve kız çocukları başta olmak üzere çeşitli etnik gruplara mensup olan ve ana dili Türkçe olmayan kadınların ve kız çocuklarının, engelli kadınların, LGBTİ kadınlarının sağlığa, sosyal hizmetlere, eğitime, istihdama erişim ve şiddetten ve ayrımcılıktan korunma bakımından dezavantajlarının giderilmesi için alınmış veya alınması öngörülen tedbirlerle ilgili bilgi sağlayınız. Taraf Devlette yaşlı kadınların durumu; sağlığa ve sosyal hizmetlere erişim, şiddetten korunma imkanları hakkında bilgi veriniz ve en yoksul bölgelerde yaşayanlar dahil

olmak üzere bu kadınların özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş program veya stratejiler var mıdır, belirtiniz.

Tutuklu kadınlar

17. Rapor, tutuklu kadınlar konusunda sessiz kalmıştır. Tutuklu kadınlarla ilgili olarak, özellikle cezaevlerinin kalabalık olması ve sağlık hizmetlerine erişim, cezaevlerinde kadınların nasıl izlendiği ve bu yerlerin BM Kadın Mahkûmlara Muamele Kuralları ve Kadın Suçlular için Hapis Dışı Tedbirler (Bangkok Kuralları) kurallarına uygun olup olmadığı hususlarında bilgi veriniz. Uyuşturucu bağımlısı kadınların tutukluluk süresince tedaviye tabi tutulup tutulmadığını belirtiniz.

Mülteciler, sığınmacılar ve ülke içerisinde yerinden edilmiş Türk vatandaşı Kürt kadınlar

18. Raporda, Taraf Devletteki mülteci ve sığınmacı kadınların durumu ve kayıt sistemi ve toplumsal cinsiyete dayalı zulüm nedeniyle sığınma talepleri hakkında bilgiye yer verilmemiştir. Mülteciler ve sığınma talep edenler, bunlara ayrılan tesisler ve tesis kalitesiyle ilgili cinsiyete ve coğrafi konuma göre ayrıştırılmış güncel istatistiki verileri paylaşınız. Kolluk görevlileri ve sınır muhafızlarına, toplumsal cinsiyete dayalı zulümle mücadele ve mülteci ve sığınma talep eden kadınları koruma konusunda eğitim ve kılavuz ilkeler sağlanıp sağlanmadığını belirtiniz. Mülteci ve sığınmacı kadınların ve kız çocuklarının şiddetten, çocuk yaşta ve/ veya zorla evliliklerden, işyerinde cinsel tacizden korunması ve başta üreme sağlığı hizmetleri olmak üzere sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması için alınan tedbirleri anlatınız. Ülke içerisinde yerinden edilmiş Türk vatandaşı Kürt kadınlar ve kız çocuklarının durumu; sağlık, eğitim, sosyal koruma ve yeniden yerleştirme imkânlarına erişimleriyle ilgili bilgi veriniz.

Kadın, barış ve güvenlik

19. Kadınların resmi ve gayri resmî olarak yürütülen çatışma önleme ve çözme çalışmalarına katılımlarını desteklemek üzere alınan tedbirlerle ilgili bilgi vererek, 1325 Güvenlik Konseyi Kararının (2000) uygulanması için bir ulusal eylem planının kabulü için atılan adımları belirtiniz. Kürt kadınları ve kızları ile Suriye savaşından etkilenenler başta olmak üzere çatışmalardan etkilenen kadınların adalete, psikolojik yardım dahil olmak üzere tazminat ve yardım imkanlarına, Komite'nin çatışma önleme, çatışma ve çatışma sonrası durumlarda kadınlara ilişkin 30 Sayılı (2013) Genel Tavsiyesine uygun olarak yeterli erişiminin sağlanıp sağlanmadığını açıklayınız.

Evlilik ve aile ilişkileri

20. Komiteye sunulan bilgilerde, Anayasa Mahkemesi'nin bir kararıyla (Haziran 2015) imamlara resmi nikah yapılmadan dini nikah kıyma yetkisi verildiği belirtilmektedir. Bu karar, çocuk yaşta ve/ veya zorla evliliklerde, çok eşlilikte artışa yol açabilecek ve bu evliliklerin sonlanması halinde çocukları yasal ve ekonomik anlamda korunmasız bırakabilecek bir karardır. Evlilik ve aile ilişkilerini düzenleyen yürürlükteki mevzuat ile ilgili ayrıntılı ve güncel bilgi sağlayınız ve Taraf Devlette çocuk yaşta ve/veya zorla evlilikleri ve çok eşliliği azaltmak üzere alınan tedbirlerle (para.223) ilgili bilgi veriniz. Diğer ayrımcı hükümlerin ve yasal evlenme yaşının yükseltilmesinin yeniden gözden geçirilmesinin öngörülüp görülmeyeceğini belirtiniz.